

yourself

Question what you get. Media education to fight Disinformation

Poradnik edukacyjny Narzędzia dziennikarskie do walki z dezinformacją.

Uniuersytet Kraju Basków (EHU), Iberika, Stimmuli, CESIE, X Liceum, Maldita.es

Co-funded by
the European Union

Spis Treści

1. Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.	
2. 5	
2.1. Nawiązania do regulacji: DigCompEdu i wytyczne UE przeciwko dezinformacji	6
2.2. Edukacja w erze cyfrowej: rola kompetencji medialnych i informacyjnych	9
2.3 Jak radzimy sobie z dezinformacją w Niemczech, Hiszpanii, Włoszech, Polsce i Grecji?	10
3. Głosy z klasy: Co wiemy o umiejętnościach korzystania z mediów i o dezinformacji?	10
3.1. Uczniowie o dezinformacji	10
3.2. Uczniowie o umiejętności korzystania z mediów	11
3.3. Nauczyciele o dezinformacji	13
3.4. Nauczyciele o umiejętności korzystania z mediów	13
3.5. Z jakich mediów uczniowie czerpią informacje?	14
4. Słuchanie dla działania: co mówią nam eksperci?	16
5. Z uniwersytetu prosto do szkolnej ławki: jak dobierać narzędzia dziennikarskie?	18
6. Nauka świadomego odbioru : teorie dziennikarstwa uczące myślenia	20
7. Zasoby edukacyjne QYourself	26
7.1. Myśl jak dziennikarz	26
7.2. Kursy krajowe gotowe do użycia. Nauczyciel nauczycielowi: dziel się wiedzą	26
7.3. Praktyczne zastosowanie: narzędzia cyfrowe do tworzenia własnych zasobów	26
7.4. QYourself w akcji: praktyczne przykłady zastosowań edukacyjnych	27

Załączniki

- Załącznik 1. Badania źródeł wtórnych w Niemczech, Hiszpanii, Włoszech, Polsce i Grecji
Załącznik 2. Budowanie mostów: DigCompEdu i wytyczne UE dotyczące przeciwdziałania dezinformacji
Załącznik 3. Wyniki ankiet przeprowadzonych wśród nauczycieli
Załącznik 4. Wyniki ankiet przeprowadzonych wśród uczniów
Załącznik 5. Wywiady i okrągłe stoły z ekspertami
Załącznik 6. Analiza programu studiów licencjackich na kierunku dziennikarstwo

Zasoby edukacyjne

- Gotowe do użycia kursy krajowe. Nauczyciel nauczycielowi: dziel się swoją wiedzą
- Myśl jak dziennikarz. Kurs obejmujący podstawowe narzędzia dziennikarskie służące do identyfikacji dezinformacji
- Praktyczne podejście: tworzenie własnych zasobów cyfrowych
- QYourself w praktyce: kiedy teoria trafia do klasy

Wprowadzenie

QYourself to projekt Media and Information Literacy (MIL), którego celem jest **przekazanie podstawowych narzędzi i wiedzy dziennikarskiej** nauczycielom w różnych kontekstach edukacyjnych **w celu zwalczania dezinformacji**. Nasze zasoby edukacyjne zostały zaprojektowane we współpracy z trenerami, badaczami uniwersyteckimi i weryfikatorami faktów, aby nauczyciele mogli w prosty sposób **wprowadzić techniki dziennikarskie do zajęć prowadzonych w szkole**.

Projekt obejmuje **strategiczny sojusz między dwoma obszarami wiedzy**, które są fundamentalne i uzupełniają się w podejmowaniu wyzwań związanych z dezinformacją: Dziennikarstwa, które proponuje, jakie teoretyczne i praktyczne pojęcia mogą być przydatne w radzeniu sobie z nią, oraz edukacji, która zajmuje się tym, jak wdrożyć tę wiedzę w klasie.

W ramach projektu opracowaliśmy **Otwarte Zasoby Edukacyjne (OER) oparte na metodzie dziennikarskiej i dostosowaliśmy, aby można je było wprowadzić do różnych środowisk edukacyjnych** w celu rozwijania niezbędnych umiejętności w kontekście eksplozji informacji, która utrudnia identyfikację prawdziwych treści.

Zasoby obejmują **zestaw narzędzi dziennikarskich i wiedzy**, dzięki czemu nauczyciele mogą pracować z uczniami nad kluczowymi aspektami, takimi jak pochodzenie informacji (**różnica między osobą udostępniającą informację a źródłem**), **analiza źródeł informacji, rozróżnienie między informacją a opinią** lub **identyfikacja elementów wiadomości**. W oparciu o tę wspólną propozycję, **każdy kraj partnerski - Niemcy, Hiszpania, Włochy, Polska i Grecja - opracował własną wersję dostosowaną do swoich realiów edukacyjnych** i zastosował ją podczas szkolenia dla nauczycieli, do którego można uzyskać bezpłatny dostęp za pośrednictwem niniejszego podręcznika.

Ponadto w ramach projektu opracowano **cztery cyfrowe kursy szkoleniowe dla nauczycieli** na temat pedagogicznego wykorzystania sieci społecznościowych, **tworzenia treści wizualnych za pomocą Canva, zarządzania** wirtualnymi klasami **za pomocą Moodle** oraz produkcji **filmów edukacyjnych**, których materiały zostały również zebrane jako zasoby wielokrotnego użytku w niniejszym podręczniku.

Wreszcie, udokumentowano **rzeczywiste przykłady zastosowania w klasie**, aby pokazać, w jaki sposób uczestniczący nauczyciele wdrożyli te strategie w różnych kontekstach. Wszystkie te zasoby są dostępne w sześciu językach i zostały zaprojektowane tak, aby ułatwić ich wykorzystanie, adaptację i rozpowszechnianie wśród specjalistów w dziedzinie edukacji.

Niniejszy podręcznik zawiera informacje na temat zjawiska **dezinformacji w kontekście europejskim**, a także propozycje przedstawione przez Akademię w celu wzmocnienia **umiejętności korzystania z mediów i informacji (MIL) w środowiskach edukacyjnych**. Zawiera również informacje o tym, jak uczniowie i nauczyciele postrzegają dezinformację i umiejętności korzystania z mediów, w jaki sposób uczniowie konsumują informacje, a także wkład ekspertów w dziedzinie MIL, w celu zaoferowania globalnej wizji obecnych wyzwań i strategii potrzebnych do radzenia sobie z dezinformacją w klasie.

Wszystkie te uwagi pochodzą z **badania** przeprowadzonych w ramach projektu, w których uczestniczyły **setki uczniów, nauczycieli i ekspertów w dziedzinie dezinformacji i umiejętności korzystania z mediów**. Diagnoza pozwoliła nam zidentyfikować potrzeby edukacyjne i **nakreślić projekt najbardziej skutecznych strategii**, zawsze biorąc za punkt odniesienia Europejskie Ramy Kompetencji Cyfrowych Edukatorów (DigCompEdu) oraz Kodeks postępowania UE w zakresie dezinformacji, którego wizualizację można znaleźć w załączniku 2 do niniejszego podręcznika.

Ponadto podręcznik zawiera informacje na temat **metodologii**, którą wykorzystaliśmy do zaprojektowania naszych zasobów edukacyjnych. Treści teoretyczne i praktyczne zostały dobrane po przeanalizowaniu i dostosowaniu programu studiów licencjackich w dziedzinie dziennikarstwa według trzech kryteriów: **kompetencji i umiejętności korzystania z mediów i informacji, metody dziennikarskiej oraz metodyki nauczania**. Nauczyciele znajdą tutaj kompetencje i efekty uczenia się, które projekt ma na celu przekazać, a także główne teorie komunikacji i dziennikarstwa, które będą przydatne do refleksji nad zjawiskiem dezinformacji.

Wreszcie, podręcznik kończy się **otwartymi zasobami edukacyjnymi (OER)** wygenerowanymi podczas projektu, które zostaną połączone z **pakietem ćwiczeń** dostępnych **na stronie internetowej QYourself**, zawierającej również miejsce, w którym nauczyciele mogą omawiać napotkane wyzwania związane z nauczaniem. QYourself będzie zatem przydatny dla wszystkich nauczycieli, którzy chcą zwiększyć refleksyjne doświadczenia medialne w klasie, aby umożliwić swoim **uczniom zrozumienie i wykorzystanie otrzymywanych informacji w bardziej krytyczny i odpowiedzialny sposób**.

Analiza problemu: dezinformacja w UE

Walka z dezinformacją stała się **priorytetem politycznym Unii Europejskiej**, ponieważ stanowi ona **zagrożenie dla wartości leżących u podstaw Unii**, a także dlatego, że stanowi jedno z największych zagrożeń dla **globalnej stabilności**, obok kryzysu klimatycznego.

Dezinformacja, zdefiniowana przez Komisję Europejską jako **informacja zawierająca możliwe do zweryfikowania fałszywe treści lub wprowadzająca w błąd**, która jest tworzona, prezentowana i rozpowszechniana dla zysku lub w celu celowego wprowadzenia w błąd opinii publicznej i która może powodować uciążliwości dla społeczeństwa, nie zawsze jest łatwa do zidentyfikowania, ponieważ często zastępuje prawdziwą informację wiarygodną, poprzez łączenie fałszywych informacji z prawdą.

Chociaż nie jest to nowe zjawisko, era cyfrowa pozwala na **bezprecedensowe tempo rozprzestrzeniania** się dezinformacji. Dziś każdy może tworzyć treści, rozpowszechniać je i udostępniać za pośrednictwem sieci społecznościowych lub aplikacji do przesyłania wiadomości tekstowych. Nadmiar informacji i bezpośrednie formy komunikacji utrudniają identyfikację prawdziwych informacji, powodując niepewność wśród ludzi i sprzyjając ich polaryzacji.

Dezinformacja często przynosi korzyści ekonomiczne, ma cele ideologiczne i wyborcze lub służy interesom geopolitycznym. W swej istocie dąży do zmian strukturalnych w sferze publicznej, **podważając zaufanie obywateli do instytucji demokratycznych**.

Ludzie mają tendencję do wierzenia w wiadomości dezinformacyjne z powodu szeregu **czynników poznawczych i emocjonalnych**. Dezinformacja wykorzystuje nasze silne emocje, aby manipulować nami i rozpowszechniać swoje przesłanie. Częścią naszego ludzkiego dziedzictwa jest tendencyjność poznawcza, dlatego na przykład mamy tendencję do poszukiwania informacji, które potwierdzają to, w co już wierzymy (**tendencyjność potwierdzająca**). Algorytmy Internetu i sieci społecznościowych, które znają nas bardzo dobrze, ponieważ wiedzą, jakie treści konsumujemy, podadzą nam je na tacy, aby wzmocnić nasze wcześniejsze przekonania.

Korzystanie z **wysokiej jakości informacji** i wiedza o tym, które media je dostarczają, jest niezbędna, ponieważ informacje **wpływają na nasze decyzje i interakcje z innymi**. Informacje niskiej jakości mogą prowadzić do podejmowania błędnych decyzji lub wyciągania niewłaściwych wniosków. Tego właśnie chcą twórcy dezinformacji, a my wszyscy przyczyniamy się do jej rozpowszechniania, niezależnie od tego, czy robimy to świadomie, czy nie.

W Unii Europejskiej podjęto kroki w walce z dezinformacją. W tym względzie **Kodeks postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji** stanowi pionierskie podejście do walki z rozpowszechnianiem fałszywych lub wprowadzających w błąd informacji. Ustanowiony w 2018 r. kodeks najlepszych praktyk został znacznie wzmocniony w 2022 r. w celu uznania go za kodeks postępowania na mocy aktu prawnego o usługach cyfrowych. W lutym 2025 r. Komisja i Europejski Komitet ds. Usług Cyfrowych zatwierdziły włączenie kodeksu najlepszych praktyk w zakresie dezinformacji z 2022 r. jako kodeksu postępowania w zakresie dezinformacji w ramach aktu prawnego o usługach cyfrowych.

Wśród wysiłków Komisji Europejskiej na rzecz zwalczania dezinformacji jest **umiejętność korzystania z mediów i informacji** (MIL), zdefiniowana przez UNESCO jako zestaw niezbędnych umiejętności wspierających krytyczne myślenie w tym stale zmieniającym się krajobrazie cyfrowym. MIL to proces, dzięki któremu ludzie uczą się **umiejętności radzenia sobie w tym środowisku medialnym**, w tym umiejętności rozumienia i wykorzystywania otrzymywanych informacji **w bardziej krytyczny i odpowiedzialny sposób**. Jest to kontekst projektu QYourself, który ma na celu przekazanie podstawowych narzędzi dziennikarskich i wiedzy nauczycielom w różnych kontekstach edukacyjnych w celu zwalczania dezinformacji.

Poniższe sekcje odnoszą się do trzech kluczowych aspektów: znaczenia europejskich ram kompetencji cyfrowych nauczycieli w walce z dezinformacją, propozycji ekspertów dotyczących wzmocnienia umiejętności korzystania z mediów i informacji w środowisku edukacyjnym oraz środków podjętych w pięciu krajach UE: Niemczech, Hiszpanii, Włoszech, Polsce i Grecji. Wszystkie te informacje zostały zebrane podczas badań źródeł wtórnych przeprowadzonych przez organizacje partnerskie QYourself. Pełne wyniki badań można znaleźć w **ZAŁĄCZNIKU 1**.

2.1 Nawiązania do regulacji: DigCompEdu i wytyczne UE przeciwko dezinformacji

Europejskie Ramy Kompetencji Cyfrowych Nauczycieli (DigCompEdu) to inicjatywa promowana przez Komisję Europejską. Ma ona na celu zapewnienie wspólnych ram opisujących kompetencje cyfrowe, które nauczyciele muszą posiadać, aby skutecznie zintegrować technologię ze swoją praktyką pedagogiczną oraz poprawić nauczanie i uczenie się w dzisiejszym kontekście cyfrowym. Ramy DigCompEdu zostały opracowane we współpracy z ekspertami w dziedzinie edukacji i technologii z całej Europy i obecnie oferują 22 kompetencje cyfrowe podzielone na sześć głównych obszarów tematycznych:

1. Profesjonalne zaangażowanie

2. Zasoby cyfrowe
3. Nauczanie i uczenie się
4. Ocena
5. Wzmacnianie pozycji uczniów
6. Wspieranie kompetencji cyfrowych uczniów

Wytyczne dla nauczycieli i edukatorów dotyczące zwalczania dezinformacji i promowania umiejętności cyfrowych poprzez kształcenie i szkolenie (Komisja Europejska, 2022) pojawiły się w 2020 r. jako integralna część **Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej (2021-2027)**. Wytyczne te zostały opracowane specjalnie w celu umożliwienia nauczycielom i wychowawcom szkolenia młodych ludzi w zakresie umiejętności i kompetencji cyfrowych. Ten zestaw wytycznych opiera się na kilku kluczowych inicjatywach, takich jak **Plan działania na rzecz zwalczania dezinformacji, Europejski plan działania na rzecz demokracji, Akt prawny o usługach cyfrowych** i zaktualizowana **strategia "Lepszy Internet dla dzieci"**.

Umiejętności cyfrowe nauczycieli powinny pomóc w zwalczaniu dezinformacji poprzez rozwijanie kompetencji cyfrowych zarówno u nich samych, jak i u osób, które uczą. Rozważmy główne obszary tematyczne, w których pogrupowane są kompetencje cyfrowe DigCompEdu, aby zrozumieć, w jaki sposób przyczyniają się one do zwalczania dezinformacji.

1. **Zaangażowanie zawodowe** obejmuje bycie na bieżąco z kwestiami podejmowanymi przez dezinformację i uczestnictwo w programach rozwoju zawodowego ukierunkowanych na ich identyfikację i rozwiązywanie, a także współpracę z kolegami i ekspertami w tej dziedzinie.

2. **Kompetencje zgrupowane pod pojęciem "zasoby cyfrowe"** umożliwiają skuteczne i odpowiedzialne korzystanie, tworzenie i udostępnianie cyfrowych treści edukacyjnych, które odgrywają kluczową rolę w zwalczaniu dezinformacji. Nauczyciele **mogą wykorzystywać lub tworzyć zasoby cyfrowe, które uczą krytycznej oceny informacji online, identyfikacji wiarygodnych źródeł i rozpoznawania oznak dezinformacji**.

3. Aby przeciwdziałać dezinformacji, nauczyciele mogą zaprojektować **działania, które rozwijają krytyczne myślenie i umiejętności analityczne**, tak aby uczniowie mogli odróżnić informacje prawdziwe od celowo fałszywych.

4. **Ocena** może obejmować pytania dotyczące identyfikacji dezinformacji, oceny wiarygodności źródeł i wdrażania strategii zwalczania dezinformacji.

5. **Umożliwienie uczniom krytycznej i odpowiedzialnej oceny informacji dostępnych w Internecie** ma zasadnicze znaczenie dla zwalczania dezinformacji. Nauczyciele mogą wspierać poczucie własnej skuteczności uczniów, zapewniając im narzędzia i strategie bezpiecznego i skutecznego poruszania się w środowisku cyfrowym.

6. Ułatwiając **rozwój kompetencji cyfrowych uczniów**, nauczyciele mogą pomóc im w zdobyciu umiejętności niezbędnych do rozpoznawania, przeciwdziałania i zwalczania dezinformacji w Internecie. Wiąże się to z nauczeniem ich korzystania z narzędzi i technik weryfikacji informacji, a także zrozumienia przyczyn dezinformacji i jej wpływu na społeczeństwo.

ZAŁĄCZNIK 2 przedstawia niektóre cele nauczania, praktyki pedagogiczne, praktyczne działania i refleksje zaczerpnięte z Wytycznych dla nauczycieli i edukatorów w zakresie zwalczania dezinformacji i promowania umiejętności cyfrowych poprzez edukację i szkolenia promowane przez Komisję Europejską, które odnoszą się do tych sześciu zestawów kompetencji cyfrowych DigCompEdu dla nauczycieli. Po pierwsze, dokument zawiera grafikę, która łączy oba dokumenty, aby pomóc nauczycielom w kontekstualizacji ich projektów i działań edukacyjnych. Następnie dokument przedstawia analizy SWOT dla czterech konkretnych grup (seniorzy, dorośli, migranci i młodzież) w oparciu o mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia, które mogą pojawić się podczas pracy z tymi grupami w ramach ustalonych przez te dwa europejskie dokumenty referencyjne.

2.2 Edukacja w erze cyfrowej: rola kompetencji medialnych i informacyjnych (MIL)

Większość przedstawionych artykułów i badań ma podobne podejście. Autorzy zgadzają się co do **znacznej transformacji cyfrowej i jej wpływu na różne obszary społeczeństwa, w tym edukację**. W związku z powyższym podkreśla się, że kształcenie w zakresie umiejętności cyfrowych i korzystania z technologii ma kluczowe znaczenie, co sugeruje się włączyć je do akademickiego programu nauczania.

Szczególny nacisk położono na **wszechstronność umiejętności korzystania z mediów** i jej ścisły związek z **krytycznym myśleniem**, co zwiększa zrozumienie i dialog między uczniami. Ponadto podkreślono znaczenie roli nauczyciela w tym procesie. Jednocześnie, odnotowano jednakże wysoki odsetek nauczycieli z niewielkim doświadczeniem w zakresie edukacji cyfrowej, co podkreśla potrzebę zmiany tej kwestii.

Szczególne w Grecji, pomimo wyraźnych starań o poprawę obecnej sytuacji, konserwatywne podejście do edukacji utrudnia postęp w kierunku podnoszenia umiejętności korzystania z mediów w szkolnictwie. W przypadku Włoch, niski poziom umiejętności cyfrowych społeczeństwa, w którym 51% populacji w wieku produkcyjnym nie korzysta z Internetu lub nie osiągnęło podstawowych umiejętności cyfrowych, budzi obawy ekspertów. Z kolei Niemcy odnotowały poprawę wskaźników w tej sferze, zwłaszcza po pandemii Covid-19.

Podczas badania, uczestniczące w projekcie kraje poproszone zostały o wskazanie organizacji zajmujące się fact-checkingiem. Organizacje wymienione przez różne kraje mają bardzo podobne cele i funkcje. Można je jednak podzielić na **dwie odrębne kategorie**. Po pierwsze, istnieją organizacje, których główną **misją jest weryfikacja wiadomości i informacji**. Przykładami są EFE Verifica w Hiszpanii i Demagog w Polsce. Z drugiej strony istnieje druga, szersza grupa skupiająca się na umiejętności **korzystania z mediów i promowaniu krytycznego myślenia w środowisku edukacyjnym**. Przykładami tego drugiego bloku są KboM w Niemczech, który ponownie się wyróżnia, Maldita Educa w Hiszpanii, Karpos w Grecji lub Instytut Krytycznego Myślenia w Polsce.

Dodatkowo, kontekst opisany powyżej dotyczący kompetencji cyfrowych społeczeństwa, wskazuje na istotną rolę organizacji zajmujących się niwelowaniem przepaści cyfrowej takich jak we Włoszech Cooperativa Sociale E.D.I. Educazione ai Diritti dell'Infanzia e dell'Adolescenza, mimo że nie były one przedmiotem badania.

2.3 Jak radzimy sobie z dezinformacją w Niemczech, Hiszpanii, Włoszech, Polsce i Grecji?

Po pierwsze, należy zauważyć, że **wszystkie kraje uczestniczące w projekcie: Włochy, Grecja, Polska, Niemcy i Hiszpania, realizują strategię zgodną z ramami UE**. Większość z tych krajów w dniu rozpoczęcia projektu, z wyjątkiem Polski, **posiada już przepisy regulujące kwestie związane z dezinformacją**. Chociaż Polska nie posiada jeszcze przepisów w tym obszarze, w 2022 r. w uchwale Senatu RP podkreślono potrzebę ich ustanowienia. Ponadto, z tym samym wyjątkiem, kraje te mają **umowy z firmami o charakterze informatycznym w celu regulowania i usuwania określonych rodzajów treści**, tak jak w przypadku Niemiec z ustawą NetzDG od 2017 roku.

Jednak pomimo wysiłków podejmowanych przez wszystkie te kraje w celu zwalczania dezinformacji, wydaje się, że Niemcy poczyniły większe postępy w tym zakresie. Natomiast Polska znajduje się w innej sytuacji i dopiero w trakcie realizacji projektu rozpoczęła serię kampanii społecznych nakierowanych na walkę z dezinformacją. Każdy kraj przyjął inne podejście do rozwiązania tego problemu. Na przykład Włochy koncentrują się **na umiejętności korzystania z mediów i wdrażaniu polityki edukacyjnej**, co jest również strategią przyjętą przez inne kraje, takie jak Polska z programem Otwartej Sieci Edukacyjnej i Niemcy z GMK. Niemcy wyróżniają się **ściłą współpracą z ekspertami i platformami społecznościowymi w celu zwalczania i zapobiegania dezinformacji**. Grecja natomiast wprowadziła przepisy karne, choć spotkała się z ostrą krytyką w związku z ryzykiem ograniczenia prawa do wolności słowa.

Należy zauważyć, że niektóre kraje zajęły się **kwestią dezinformacji w rozumieniu zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego**, na przykład w przypadku Hiszpanii w 2019 r. odpowiedzialność została przypisana agencjom i podmiotom systemu bezpieczeństwa narodowego. Również Polska zaproponowała uwzględnienie dezinformacji w polityce bezpieczeństwa narodowego.

3 Głosy z sali lekcyjnej: Co wiemy o umiejętnościach korzystania z mediów i dezinformacji?

Chcąc zbadać społeczne postrzeganie terminów dezinformacja i umiejętność korzystania z mediów, uczniowie **(ZAŁĄCZNIK 3)** i nauczyciele **(ZAŁĄCZNIK 4)** z pięciu krajów (Niemiec, Grecji, Włoch, Polski i Hiszpanii) zostali poproszeni o swobodne zapisanie pierwszych czterech słów, które przyszły im na myśl w celu opisania tych terminów¹.

3.1 Uczniowie o dezinformacji

Biorąc pod uwagę wykorzystywane **platformy informacyjne**, nastolatki preferują TikTok, Instagram i YouTube, zgodnie z ich cyfrowym stylem życia oraz poszukiwaniem rozrywki i błyskawicznego przekazu. Natomiast osoby starsze, które są mniej przyzwyczajone do nowych technologii, wybierają tradycyjne źródła (telewizja, radio i media drukowane), które są postrzegane jako bardziej wiarygodne i znajome.

Co do **zainteresowania wiadomościami**, młodzi ludzie wykazują niższy poziom zaangażowania. W wieku dorosłym zainteresowanie bieżącymi wydarzeniami wzrasta, prawdopodobnie ze względu na potrzebę podejmowania świadomych decyzji. Natomiast w przypadku osób starszych zainteresowanie wiadomościami rośnie, prawdopodobnie z powodu większej ilości czasu i chęci pozostania w kontakcie ze światem.

Rysunek 5 przedstawia **listę tematów**, które zdaniem respondentów często zawierają **nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd informacje** (rysunek 5).

Rysunek 5. Kwestie, w których respondenci najczęściej zidentyfikowali fałszywe lub wprowadzające w błąd informacje.

4. Słuchanie w celu podjęcia działań: co mówią nam eksperci MIL

Aby lepiej zrozumieć zjawisko dezinformacji i znaczenie umiejętności korzystania z Mediów i Informacji (MIL), przeprowadzono wywiady i zorganizowano okrągłe stoły z udziałem 12 ekspertów w tej dziedzinie. Ich refleksje uwidaczniają obecne wyzwania i strategie niezbędne do zwalczania dezinformacji za pomocą narzędzi MIL. Pełna treść ich wypowiedzi znajduje się w **ZAŁĄCZNIKU 5**.

W trakcie tego procesu zbadano trzy główne bloki tematyczne:

1. Dezinformacja i znaczenie korzystania z informacji o wysokiej jakości.
2. Jak dezinformacja oddziałuje na jednostki.
3. Wartość umiejętności korzystania z mediów i informacji.

Po pierwsze, w odniesieniu do **dezinformacji** i znaczenia korzystania z informacji o wysokiej jakości, eksperci ostrzegają, że era cyfrowa umożliwiła rozprzestrzenianie się dezinformacji i wzmocniła jej wpływ, co stanowi poważne zagrożenie dla społeczeństw demokratycznych. Jej skutki obejmują **erozję zaufania do instytucji demokratycznych i polaryzację społeczną, a także zagrożenia dla zdrowia publicznego, stabilności gospodarczej, a nawet stosunków międzynarodowych**.

W tym kontekście eksperci zwracają uwagę, że chociaż społeczeństwa mogą przetrwać w środowisku o wysokim poziomie dezinformacji, nie dotyczy to społeczeństw demokratycznych, które wymagają wysokiego stopnia zaufania i przejrzystości w różnych aspektach, od wyników wyborów po funkcjonowanie instytucji publicznych. W związku z tym wszyscy zgadzają się co do znaczenia korzystania z **wysokiej jakości informacji**, które definiują jako takie, które w procesie gromadzenia i opracowywania były traktowane **uczciwie, profesjonalnie i bez zamiaru manipulacji**. Korzystanie z wysokiej jakości informacji, jak podkreślają, jest ważne dla podejmowania świadomych decyzji i jest ściśle związane z mechanizmami demokratycznymi, które chronią podstawowe prawa człowieka.

Z drugiej strony, jeśli chodzi o wpływ dezinformacji na ludzi, eksperci są zgodni, że **dezinformacja jest często dobrze skonstruowana i wykorzystuje elementy, które są bardzo atrakcyjne dla odbiorców**. Odwołuje się do emocji, drażliwych kwestii i osobistych kontekstów, co sprawia, że ludzie są na nią szczególnie podatni. Eksperci zwracają uwagę, że dezinformacja jest często **personalizowana, a algorytmy stosowane przez duże platformy cyfrowe i sieci społecznościowe przyczyniają się do tego procesu**. W kontaktach z osobami skłonny do teorii spiskowych eksperci radzą, aby okazywać im empatię i zachęcać do otwartej dyskusji, ponieważ dezinformacja jest często rozpowszechniana z powodu strachu lub niepewności.

Wreszcie, jeśli chodzi o znaczenie umiejętności korzystania z mediów i informacji w zwalczaniu dezinformacji, eksperci uważają, że aby były one skuteczne, muszą obejmować kilka kluczowych elementów i umiejętności, między innymi takich jak **zrozumienie krajobrazu medialnego, promowanie krytycznej analizy, rozpoznawanie stronniczości i propagandy oraz zrozumienie roli algorytmów**. Ostrzegają, że nie ma magicznego rozwiązania przeciwko dezinformacji, a działania w zakresie MIL powinny zachęcać do krytycznego myślenia podczas analizowania różnych rodzajów treści w celu zidentyfikowania różnic między różnymi formami dezinformacji a wysokiej jakości wiadomościami i informacjami.

Promując umiejętność korzystania z mediów i informacji w środowisku edukacyjnym, eksperci zalecają podwójne zastosowanie, tj. teoretyczne i praktyczne, i uważają, że powinno ono być pozytywne, ciągłe i oparte na współpracy. Uważają oni, że połączenie doświadczenia pedagogicznego z weryfikacją faktów może przynieść doskonałe wyniki wśród uczniów, a do wdrożenia tego rozwiązania w salach lekcyjnych niezbędna jest współpraca dziennikarzy z nauczycielami.

5 Od uniwersytetu do innych sal lekcyjnych: jak wybieramy nasze narzędzia dziennikarskie

Treści teoretyczne i praktyczne zawarte w niniejszym podręczniku zostały wybrane po przeanalizowaniu i dostosowaniu **programu studiów licencjackich na kierunku dziennikarstwo**. Podstawą analizy był raport przedstawiony do weryfikacji kierunku dziennikarstwo i zatwierdzony w Hiszpanii przez Krajową Agencję ds. Oceny Jakości (ANECA) oraz wszystkie zaktualizowane przewodniki dydaktyczne opublikowane przez Wydział Nauk Społecznych i Komunikacji Uniwersytetu Kraju Basków (EHU). Przeprowadzono również wywiady z wykładowcami przedmiotów związanych z niniejszym badaniem.

Do analizy i wyboru treści, które można przenieść do QYourself, zastosowano trzy kryteria: kompetencje i umiejętności w zakresie mediów i informacji, metoda dziennikarska oraz orientacja na nauczanie.

- **Kompetencje i umiejętności w zakresie mediów.** Studia licencjackie z dziennikarstwa oferują teoretyczne i praktyczne szkolenie oparte na rozwoju kompetencji studentów i dążą do osiągnięcia efektów uczenia się zorientowanych zarówno na analizę, jak i tworzenie treści informacyjnych i komunikacyjnych. W niniejszej analizie **wybraliśmy i nadaliliśmy priorytet aspektom mającym na celu promowanie logiki analitycznej, a nie logice twórczej lub produktywnej**, mając na uwadze to, że docelowi odbiorcy QYourself nie dążą do stania się profesjonalistami w dziedzinie komunikacji, ale raczej pragną **zwiększyć swoje kompetencje medialne i informacyjne w celu zwalczania dezinformacji**.
- **Metoda dziennikarska.** Celem studiów licencjackich na kierunku dziennikarstwo jest nabycie przez studentów metody dziennikarskiej i umiejętności odróżniania informacji prawdziwych od nieprawdziwych, a także tworzenie profesjonalnych produktów komunikacyjnych. W naszej analizie uwzględniliśmy tylko te aspekty każdego z tych przedmiotów, które są bezpośrednio związane z ramami koncepcyjnymi i celami projektu QYourself. Krótko mówiąc, **wybraliśmy te, które wyraźnie mają na celu zwalczanie dezinformacji poprzez wykorzystanie metody dziennikarskiej**.

- **Orientacja dydaktyczna.** Wreszcie, cała analiza uwzględniała konkretne działania podejmowane przez kadrę dydaktyczną w ramach każdego przedmiotu w celu określenia ich przydatności w kolejnych fazach projektu. Innymi słowy, cały wybór uwzględniał również metodykę nauczania, treści teoretyczno-praktyczne, działania szkoleniowe i zasoby edukacyjne, które można przenieść do docelowej grupy odbiorców QYourself.

Proces analizy składał się z czterech etapów i zaowocował pięcioma wynikami, z którymi można się zapoznać w całości w **ZAŁĄCZNIKU 6**. Podsumowanie kompetencji i efektów uczenia się, które można przenieść do QYourself, przedstawia się następująco:

KOMPETENCJE		
1.	Ocenia trafność źródeł informacji	
2.	Identyfikuje źródła dokumentacyjne	
3.	Interpretuje teksty w kontekście	
4.	Ocenia źródła, dane i informacje	
5.	Krytycznie ocenia	teksty
EFEKTY KSZTAŁCENIA		
1. Stosuje wiedzę teoretyczną do konkretnych przypadków		
2. Łączy zagadnienia z źródłami dokumentacyjnymi		
3. Poszukuje alternatywnych źródeł		
4. Poszukuje, wybiera i pozyskuje źródła		
5. Zna mocne i słabe strony produktów informacyjnych w W		
6. Krytycznie analizuje teksty		
7. Rozróżnia teksty interpretacyjne, informacyjne i opiniotwórcze		
8. Rygorystycznie ocenia wiarygodność i jakość źródeł		
9. Wykrywa błędy sprzeczne z praktyką zawodową		
10. Pracuje w zespołach w celu uzyskania informacji		
11. Korzysta z mediów społecznościowych z wizją strategiczną		
12. Ocenia elementy informacyjne tekstu		

6. Nauka obserwacji: teorie dziennikarstwa jako sposób nauczania myślenia

Uczniowie, którzy rozwijają **umiejętności w zakresie umiejętności korzystania z mediów i informacji (MIL)**, są lepiej przygotowani **do rozpoznawania dezinformacji i mowy nienawiści w naszym społeczeństwie**. Edukacja dziennikarska jest ważna, ponieważ zapewnia kompetencje niezbędne do ich rozwoju. Dziennikarstwo, które wymaga **kryteriów weryfikacji informacji i sprawdzania źródeł**, które kształci profesjonalistów, którzy żyją zadawaniem pytań i poszukiwaniem odpowiedzi, staje się podstawowym wektorem aktywizacji krytycznego myślenia ludzi.

Poniżej znajduje się podsumowanie niektórych **podstawowych teorii Komunikacji i Dziennikarstwa**. Jego celem jest dostarczenie podstawowej wiedzy teoretycznej nauczycielom, którzy zdecydują się skorzystać z poniższych zasobów edukacyjnych. Dzięki tym materiałom nauczyciele będą mogli wraz z uczniami zastanowić się nad potrzebą weryfikacji informacji, które otrzymujemy w codziennym życiu, identyfikować wiarygodne źródła informacji oraz odróżniać informację od opinii.

Model komunikacji Lasswella

Zaproponowany przez Harolda Lasswella w 1948 r. jest to fundamentalny paradygmat w badaniach nad komunikacją, który opisuje akt komunikacyjny poprzez pięć kluczowych elementów: kto mówi (NADAWCA), co jest mówione (KOMUNIKAT), poprzez jaki KANAŁ, do kogo (ODBIORCA) i z jakim EFEKTEM.

Ten model liniowy analizuje proces komunikacji od perspektywy nadawcy do jego wpływu na odbiorcę, bierze pod uwagę treść wiadomości, medium użyte do jej rozpowszechnienia oraz docelowych odbiorców. Lasswell opracował to podejście w odniesieniu do komunikacji masowej, ale jego zastosowanie rozciąga się na różne konteksty komunikacyjne. Model ten służy nie tylko jako narzędzie analityczne, ale także jako praktyczny przewodnik do planowania i realizacji skutecznych aktów komunikacyjnych.

Dlaczego jest to ważne dla tego projektu?

Lasswell opracował swój model teoretyczny w okresie intensywnej propagandy politycznej, co sprawia, że nadaje się on szczególnie do analizy współczesnej dezinformacji, która często ma podobne cele. Kluczowe pytania Lasswella (Kto mówi co, używając jakiego kanału, do kogo i z jakim skutkiem?) stanowią użyteczne ramy do **rozkładania i badania elementów dezinformacji**. Pozwala to na systematyczną analizę źródła, treści, środka przekazu, grupy docelowej i wpływu dezinformacji.

Model zwraca **szczególną uwagę na KTO**, co ma kluczowe znaczenie dla identyfikacji i badania inicjatorów dezinformacji, ponieważ **skupia się na nadawcy wiadomości i/lub źródle**. Jest to szczególnie istotne w erze cyfrowej, w której określenie wiarygodności źródeł informacji ma kluczowe znaczenie dla zwalczania rozprzestrzeniania się dezinformacji.

Z kolei analiza **KANAŁU** przekazu jest istotna dla **obserwacji, w jaki sposób dezinformacja jest rozpowszechniana** głównie za pośrednictwem mediów społecznościowych i telefonicznych aplikacji do przesyłania wiadomości. Model ten obejmuje również analizę **SKUTKÓW**, która pozwala nam **zbadać wpływ dezinformacji** na docelowych odbiorców i społeczeństwo jako całość. Jednocześnie, chociaż intencjonalność nadawcy nie jest wyraźnie określona w oryginalnej formule Harolda Lasswella, analiza motywacji pozwala nam zrozumieć, do czego dążą kampanie dezinformacyjne.

Teoria gatunków informacyjnych i gatunków opiniotwórczych

Gatunki dziennikarskie dzielą się na dwie główne kategorie: **gatunki informacyjne** i **gatunki opiniotwórcze**. Głównym celem gatunków informacyjnych jest obiektywne i dokładne przekazywanie faktów i danych, bez uwzględniania osobistych ocen dziennikarza. Gatunki informacyjne to wiadomości, reportaże, wywiady i kroniki.

Z kolei gatunki opiniotwórcze pozwalają autorowi wyrazić swój punkt widzenia, analizę i ocenę wydarzeń. Należą do nich: artykuł redakcyjny, artykuł i felieton. Gatunki informacyjne mają na celu udzielenie odpowiedzi na podstawowe pytania dziennikarskie: Co, Kto, Kiedy, Gdzie, Dlaczego i Jak (tzw. 5W+1). Z kolei gatunki opiniotwórcze zawierają interpretacje, argumenty i oceny faktów.

Dlaczego jest to ważne dla tego projektu?

5W+1 dziennikarstwa (Co, Kto, Kiedy, Gdzie, Dlaczego i Jak) to podstawowe narzędzia pozwalające ludziom rozwijać umiejętności krytycznego i analitycznego podejścia do konsumpcji informacji. Zastosowanie 5W+1 pozwala dziennikarzowi uporządkować informacje w jasny i kompletny sposób, umożliwiając obywatelom zidentyfikowanie **podstawowych elementów wiadomości: faktów (Co), uczestników (Kto), kontekstu czasowego (Kiedy) i przestrzennego (Gdzie), motywów (Dlaczego) oraz okoliczności (Jak).**

Stosując te pytania, ludzie mogą **ocenić jakość i precyzyjność otrzymywanych informacji**, wykrywając ewentualne pominięcia w treści. Metoda 5+1W ułatwia również zrozumienie kontekstu, pomagając nam umieścić wydarzenia w szerszym kontekście, co pozwala nam zrozumieć, jak i dlaczego wydarzenia mają miejsce, a także gdzie i kiedy się dzieją. Technika 5W+1 uczy odbiorcę wiadomości **rozkładania wiadomości na jej podstawowe elementy, ułatwiając krytyczną interpretację i zmniejszając możliwość manipulacji.**

Z drugiej strony dziennikarstwo informacyjne przypomina nam, że źródła informacji są fundamentalnym filarem, ponieważ dostarczają surowca niezbędnego do tworzenia prawdziwych i rzetelnych wiadomości, reportaży i kronik. **Fachowe postępowanie się wiarygodnymi i odpowiednimi źródłami informacji umożliwia sprawdzanie danych i głębsze zgłębianie faktów, czyli odróżnia profesjonalne dziennikarstwo od zwykłych plotek lub spekulacji.**

Teoria ustalania agendy

Ustalanie agendy to teoria komunikacji, która zakłada, że media mają silny wpływ na to, jakie kwestie są uważane za ważne przez społeczeństwo. Teoria ta, opracowana przez Maxwella McCombsa i Donalda Shawa w latach 60. XX wieku, głosi, że to **media informacyjne określają, nad jakimi kwestiami należy się zastanawiać.**

Poprzez wybieranie, podkreślanie i relacjonowanie określonych wydarzeń media **kształtują agendę publiczną**, wpływając na postrzeganie przez odbiorców tego, jakie kwestie są istotne. Ustalanie i wyznaczanie agendy odgrywa zatem kluczową rolę w kształtowaniu opinii publicznej i może mieć znaczący wpływ na takie obszary, jak polityka czy zmiany społeczne, poprzez skupianie uwagi na istotnych kwestiach budzących powszechne zainteresowanie.

Dlaczego jest to ważne dla tego projektu?

Inicjatorzy dezinformacji próbują kształtować agendę poprzez taktyki manipulujące przepływem informacji i warunkujące postrzeganie społeczne. Stosują strategie takie jak nasycenie przestrzeni informacyjnej, zalewanie mediów społecznościowych komunikatami zgodnymi z narracjami dezinformacyjnymi, które próbują rozpowszechniać. Wykorzystują również **tendencję do potwierdzania własnych przekonań**, rozpowszechniając komunikaty, które wzmacniają istniejące przekonania odbiorców, co ułatwia ich akceptację.

Ponadto, uciekają się do kont zarządzanych przez prawdziwe osoby zatrudnione do rozpowszechniania wiadomości na ten sam temat w krótkim czasie, tworząc fałszywe wrażenie masowego poparcia dla określonych narracji poprzez wykorzystanie nieautentycznych kont (astroturfing). Te **praktyki dezinformacyjne**, wzmocnione przez cyfryzację i strategiczne wykorzystanie mniej moderowanych platform, **pozwalają inicjatorom dezinformacji wpływać na priorytetowe kwestie społeczne i podważać zaufanie do instytucji demokratycznych.**

Teoria ramowania (framing'u)

Ramowanie (framing) jest podstawową teorią w komunikacji i naukach społecznych, która bada, w jaki sposób media i inne podmioty społeczne przedstawiają informacje opinii publicznej. Teoria ta wyjaśnia, **że sposób, w jaki dana kwestia jest ramowana lub kontekstualizowana, ma znaczący wpływ na to, jak jest ona postrzegana i interpretowana przez odbiorcę.**

Framing polega na **wybraniu pewnych aspektów postrzeganej rzeczywistości i nadaniu im większego znaczenia** w tekście komunikacyjnym, aby promować określoną definicję problemu, interpretację przyczynową, ocenę moralną i/lub zalecane postępowanie. Proces ten może odbywać się poprzez dobór określonych słów, obrazów, źródeł informacji oraz strukturę narracyjną wykorzystaną do przedstawienia danej kwestii odbiorcom.

Teoria ramowania (framing'u) jest kluczowa dla zrozumienia, w jaki sposób media informacyjne mogą wpływać na opinię publiczną, decyzje polityczne i zachowania społeczne, podkreślając siłę prezentacji informacji w kształtowaniu postrzegania i postaw.

Dlaczego jest to ważne dla tego projektu?

Teoria ramowania (framing'u) ma bezpośredni związek z dezinformacją, ponieważ działa ona poprzez **strategiczny wybór elementów narracji** w celu wywarcia wpływu na postrzeganie opinii publicznej. Framing polega na **podkreślaniu niektórych aspektów rzeczywistości, pomijając inne**, co tworzy schematy interpretacyjne u odbiorcy. Inicjatorzy dezinformacji wykorzystują ten mechanizm na różne sposoby.

Podobnie jak media dziennikarskie przedstawiają kwestie w taki sposób, aby nadać im priorytetowe znaczenie, tak osoby zajmujące się dezinformacją **wybierają i wyolbrzymiają szczegóły (prawdziwe lub fałszywe), aby wzmocnić swoje narracje, stosując takie taktyki, jak clickbait lub sensacyjne nagłówki**. Co więcej, framing nie tylko kształtuje informacje, ale także łączy je z istniejącymi już ramami poznawczymi (lękami, wartościami, tożsamościami... wszystkim, co kształtuje nasz światopogląd), a dezinformacja wykorzystuje to, łącząc fałszywe komunikaty z emocjami, takimi jak strach lub oburzenie, ułatwiając ich bezkrytyczną akceptację.

Dezinformacja wykorzystuje ramy, które upraszczają złożone relacje, na przykład przypisując problemom społecznym pojedyncze przyczyny, a nie wieloczynnikowe, co jest powszechną techniką w dyskursach polaryzujących. Dezinformacja wykorzystuje również **uprzedzenia platform cyfrowych, aby ich ramy (frames) krążyły szybciej niż weryfikacje**, w tym wykorzystując boty i fałszywe konta, które powielają wiadomości, aż zostaną one znormalizowane w sferze publicznej.

Podobnie jak ramowanie dziennikarskie opiera się na wiarygodności źródeł informacji, tak dezinformacja wykorzystuje portale, które naśladują legalne media lub cytaty wyrwane z kontekstu, aby stworzyć pozory rzetelności. Kluczowa różnica polega na intencjonalności: podczas gdy **ramowanie dziennikarskie ma na celu kontekstualizację prawdziwych faktów, dezinformacja wykorzystuje je do zastąpienia rzeczywistości sfabrykowanymi narracjami**. Oba jednak mają zdolność kształtowania opinii publicznej poprzez architekturę i strukturę znaczeń.

Teoria tworzenia wiadomości

Teoria tworzenia wiadomości polega na analizowaniu **sposobu konstruowania wiadomości**, skupiając się na **procesach produkcyjnych i rutynowych czynnościach mediów i dziennikarzy**. Zgodnie z tą perspektywą wiadomości są społecznym konstruktem rzeczywistości, na który wpływają różne czynniki organizacyjne, zawodowe i kontekstowe, a nie prostym obiektywnym wyborem wydarzeń.

Tworzenie wiadomości bada codzienne warunki produkcji wiadomości, w tym rutynę i warunki pracy dziennikarzy, kulturę zawodową, dynamikę organizacyjną i relacje ze źródłami wiadomości. Krótko mówiąc, teoria ta pokazuje fakt, że **produkcja wiadomości jest złożonym procesem**, w którym wiele czynników kształtuje produkt końcowy, który ostatecznie dociera do odbiorców.

Dlaczego jest to ważne dla tego projektu?

Osoby odpowiedzialne za dezinformację rozumieją i **manipulują procesami** opisanymi w teorii tworzenia wiadomości, aby wprowadzić swoje fałszywe narracje do profesjonalnego ekosystemu dziennikarskiego. Często wykorzystują te procesy poprzez **pseudomedia, strony internetowe, które wizualnie naśladują media dziennikarskie**, ale których treści nie można uznać za takie, ponieważ mieszają one informacje z opiniami, ideologią, a w wielu przypadkach z fałszem. Są one jednak specjalnie zaprojektowane tak, aby były rejestrowane jako wiadomości, a czasami nawet trafiają do profesjonalnych mediów dziennikarskich, które nieświadomie wzmacniają dezinformację.

Dezinformacja naśladuje struktury narracyjne dziennikarstwa aby osiągnąć ten cel i pozycjonuje się w przestrzeniach, w których dziennikarze poszukują „viralowych historii”. Wykorzystują konta w mediach społecznościowych, udając ekspertów lub podszywając się pod źródła instytucjonalne, które generują większość wiadomości. Krótko mówiąc, stosują **celowe taktyki w celu wzmocnienia dezinformacji, obierając za cel redakcje mediów informacyjnych, ponieważ znają ich dynamikę produkcji** i wykorzystują ją.

7 QYourself. Zasoby edukacyjne

7.1 Myśl jak dziennikarz. Kurs obejmujący podstawowe narzędzia dziennikarskie służące do identyfikacji dezinformacji:

Kurs z praktycznymi narzędziami inspirowanymi metodą dziennikarską, promujące umiejętność korzystania z mediów i informacji (MIL) w sali lekcyjnej. Dzięki pięciu modułom tematycznym będziesz mógł nauczyć swoich uczniów rozpoznawania i porównywania źródeł, odróżniania informacji od opinii oraz analizowania kluczowych elementów wiadomości. Propozycja oparta na uniwersyteckim szkoleniu dziennikarskim, zaprojektowana aby wspierać krytyczne myślenie w sali lekcyjnej.

Kurs ten jest dostępny w języku angielskim oraz niektórych innych językach narodowych partnerów projektu na stronie internetowej, w sekcji **Myśl jak dziennikarz! Kurs obejmujący podstawowe narzędzia dziennikarskie służące do identyfikacji dezinformacji**.

7.2 Gotowe do użycia kursy krajowe. Nauczyciel nauczycielowi: dziel się swoją wiedzą

Przykłady szkolenia innych nauczycieli w zakresie korzystania z naszych zasobów dziennikarskich w celu zwiększenia wpływu w środowisku edukacyjnym i tworzenia sieci edukacyjnych. Zawiera wskazówki dotyczące organizacji sesji szkoleniowych, dostosowywania materiałów i ułatwiania kolegom wdrażania tych strategii na swoich zajęciach.

Kursy te są dostępne w języku angielskim oraz innych językach narodowych partnerów projektu na stronie internetowej, w sekcji **Gotowe do użycia kursy krajowe: Nauczyciel nauczycielowi, podziel się swoją wiedzą**. Są one skierowane do różnych grup, z którymi współpracowaliśmy.

7.3 Praktyczne podejście: narzędzia cyfrowe do tworzenia własnych zasobów

Cztery praktyczne **sesje szkoleniowe dotyczące pedagogicznego wykorzystania przydatnych narzędzi cyfrowych**: sieci społecznościowych, Canva, Moodle i tworzenia filmów. Celem jest umożliwienie opracowania własnych zasobów edukacyjnych promujących umiejętność korzystania z mediów i informacji poprzez połączenie kreatywności, technologii i krytycznego myślenia. Wszystkie treści zostały zaprojektowane tak, aby ułatwić ich bezpośrednie zastosowanie na lekcji i są dostępne na stronie internetowej w sekcji **Praktyczne wskazówki: narzędzia cyfrowe do tworzenia własnych zasobów**.

7.4 QYourself w działaniu: praktyczne przykłady wykorzystania w edukacji

Prawdziwe doświadczenia nauczycieli, którzy wdrożyli zasoby QYourself w różnych kontekstach edukacyjnych. Ćwiczenia, sekwencje dydaktyczne i materiały zastosowane w praktyce, które mogą służyć jako inspiracja lub punkt wyjścia do zaprojektowania własnych. Miejsce, gdzie teoria ożywa w sali lekcyjnej.

Kursy te są dostępne w języku angielskim oraz innych językach narodowych partnerów projektu na stronie internetowej, w sekcji „**Ty w akcji: kiedy teoria trafia do klasy**”.

Question what you get. Media education to fight Disinformation

Universidad del País Vasco UPV/EHU - University of the Basque Country UPV/EHU

Spain

www.ehu.eus

IBERIKA EDUCATION GROUP GGMBH

Germany

www.iberika.de

STIMMULI FOR SOCIAL CHANGE

Greece

stimmuli.eu

CESIE ETS

Italy

cesie.org

X Liceum Ogołnoksztalcace im. prof. Stefana Banacha w Toruniu

Poland

www.xlo.torun.pl

FUNDACIÓN MALDITA.ES CONTRA LA DESINFORMACION PERIODISMO EDUCACION INVESTIGACION Y DATOS EN NUEVOS FORMATOS

Spain

maldita.es

**Co-funded by
the European Union**

Erasmus+: Key Action 2, Cooperation partnerships in adult education

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Project Number: 2023-1-ES01-KA220-ADU-000153626